

— Byl to nevšední talent... Ivan Hrisiko vzpomíná na Rinalda Oláha a nejen na něj

Rinaldo Oláh byl významným romským houslovým virtuózem, skladatelem a primášem. Narodil se 13. ledna 1929 ve Zvolenské Slatině. Pocházel z romské hudební rodiny. V sedmi letech začal studovat housle na zvolenské základní škole. Jeho muzikantský život je především svázán s legendárním bratislavským souborem SLUK (Slovenský lidový umělecký kolektiv), v němž působil 33 let. Jeho členem se stal ve svých dvaceti letech a stál u jeho zrodu v roce 1949. Ve SLUKu působil jako koncertní mistr, skladatel a upravovatel lidových písní. Rinaldo Oláh proslul jako houslista s fenomenální pamětí, citem a originální kvalitou tónu. Byl vynikajícím interpretem skladeb klasické vážné hudby i originálním typem lidového muzikanta. Ovlivnil celou řadu mladých houslistů napříč všemi hudebními žánry. Zemřel 1. června 2006 v Bratislavě.

Ivan Hrisiko, houslista a primáš cimbálové muziky Jána Gašpara Hrisika, pochází ze slavného hudebního rodu, jehož kořeny sahají na střední Slovensko, do obce Očová. Je synem vynikajícího cimbalisty Jána Gašpara Hrisika, který byl dlouholetým členem legendárního BROLNu (Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů). Ivan Hrisiko je kromě jiného také vynikající vypravěč a pamětník významných romských hudebních osobností, se kterými se nejen osobně znal, ale také s nimi aktivně hudebně spolupracoval.

Rozhovor s Ivanem Hrisikem vedl a zpracoval Tomáš Šenkyřík, muzikolog Muzea romské kultury

Pocházíš ze slavného muzikantského rodu a také vyhlášeného hudebního regionu. Na jaké muzikanty nejčastěji vzpomínáš?

Mám doma například nahrávky vynikajícího podpolianského primáše. Jmenoval se Ján Dušan Berky – Dušík, zvaný Cheri. Přezdívka Dušík pocházela od gádžů, kteří mu říkali tak proto, že jim hrál ze srdce „do duše“. To jeho spiccato (skákový smyk) srovnával Bohumil Smejkal se světovým virtuózem Leonidem Koganem. A to už je co říct. On když nasadil to svoje spiccato, to bylo jako by perly padaly. Úžasné...

Vím, že jsi velkým obdivovatelem fenomenálního houslisty a kamaráda Rinalda Oláha...

Můj tata jezdil spolu s Rinaldem do hudební školy, jezdili na kole, vozil ho na štangli do Zvolena. Rinaldo tam chodil jenom rok a půl, ani to ne, strašně nadanej člověk ten Rinaldo... Můj tata byl starší o sedm let, on si platil hudební školu a taky Rinaldovi ji částečně platil. Přispíval mu na to. No... A víš co to bylo v té době mít bicykl, balonku, s těma hrubýma kolama, rozumíš, jak teďka se dělajou, jo? Tak tata si to koupil už v té době...

Tvůj otec se do Zvolena chodil učit hrát na cimbál a Rinaldo na housle, předpokládám?

Ne, oba se učili na housle u stejného učitele. Otec tam chodil pět a nebo šest roků, jo... a Rinaldo rok a půl. Tata už byl dost starej chlap, bylo mu tak čtrnáct, patnáct. Rinaldo, ten měl devět roků, nebo tak nějak. Devět, deset... Oni byli od sebe o sedm roků. Byli spolu velicí kamarádi... Tata mu byl strýc. On když měl, poslouchej, šest roků, tak už nevěděli, jestli hraje jeho otec, nebo Rinaldo. Protože jeho tata byl taky velký primáš, akorát Rinaldo pak začal hrát taky vážnou hudbu, koncerty.

| Rinaldo Oláh, Bratislava 2005 |
foto: MRK, M. Kucharičová |

No a jak se k ní vlastně dostal, když vyrůstal v lidové hudbě?

Z odposlechu. On zahrál Paganiniho capriccio, rozumíš... Tata říkal, že spolu chodili do kina. No a jednou dávali nějaký takový film, rozumíš, o Paganinim, jo, no a on to z odposlechu zahrál! Rozumíš, to byl fakt nevšední člověk. Měl úžasnou, fenomenální paměť, hudební představitel, a stoprocentní sluch, no prostě všechno... Samotný Ojstrach (významný ruský houslový virtuóz, pozn. autora) ho chtěl učit. Ale v té době měl už rodinu, musel se starat, takže žádná cesta do Moskvy.

Kolik měl vlastně Rinaldo dětí, pokračují v hudební tradici?

Čtyři děcka, jeden byl talentovaný, ale nevím co teď dělá a kde je. Byl výborný kytarista... Igor se jmenuje. Škoda, že neodjel studovat do té Moskvy a nezaměřil se na koncertní dráhu. Kdyby to udělal, tak ti řeknu, že mezi ním a Ojstrachem nebyl zas takový rozdíl. Rinaldo měl ještě dokonce takový průzračnější tón a samozřejmě brilantní techniku. Byl prostě neomylný.

Ale to víš, to jsou ty náhody, smůly v životě. A to člověk nikdy nemůže předpokládat, co se stane, nebo to je prostě tak, jak to je, no, škoda...

Jak Rinaldo Oláh cvičil, měl nějaké svoje zvláštní metody?

Víš co je to Perpetuo? To je skladba od Paganiniho. Samý rychlý noty, prestissimo, pořád, čtyři stránky v kuse. A on mně jednou řekl, že pokud to nezahraje desetkrát za sebou, tak je nerozehraný! Víš, co to je, desetkrát za sebou to zahrát? Je to strašně rychlý, proto se tomu mezi muzikantama říká perpetum mobile. Řeknu ti, on měl fakt obrovský talent, ale nejen to, taky obrovskou píli. Dokázal cvičit 12 i 14 hodin denně. A třeba když se začal rozehrávat, tak ty jsi někdy nevěděl, jestli hraje koncert nebo co. Takový fantazie, rozumíš... Hrál tak zvláštně moderně, až ti mráz někdy chodil po zádech a nevěděl jsi, co si máš myslet! Je to možný, takhle hrát? On byl fakt nevšední talent. Já jsem s ním hrál dva roky, tak vím, o čem mluvím.

V čem byla zvláštní jeho houslová technika, čím byla výjimečná?

Jeho technika byla neomylná. On prostě vstřebal veškerý ty invence, studoval, trénoval. Ovládal dvacet, třicet koncertů světových skladatelů. Hrál Čajkovského, ovládal Paganiniho. Všechna jeho capriccia, dvacet čtyři kusů! Když jsi mu řekl zahraj mi číslo pět, zahraj mi jedničku, on to zahrál... A jakým způsobem, tak, že tě mrazilo! Jak sám říkal: „Já mám přebraný celý hmatník od A až po Z.“ A taky že jo!

Život Rinalda Oláha je spojený především se SLUKem. Setkal se v tomto souboru také s tvým otcem, Jánem Gašparem Hriskem?

No ano. Můj tata byl vynikající houslista a do SLUKu byl jako houslista původně i nominovaněj. Ale hrál taky na cimbál, už od pěti let. Děda zastavil pozemky, aby mu mohl cimbál koupit. Ve SLUKu byl nějakej skladatel, teď si nevzpomínám na jeho jméno. No a on říkal, že by tu měl být nějaký chlapec z Očové, který hraje výborně na cimbál. No a Rinaldo ukázal na mého otce a řekl: „To je můj strýko.“ No a tak otec zahrál a ten skladatel říká: „Tak ty nebudeš hrát na husle, ty budeš hrát cimbál!“ Jo, a chudák otec neznal noty na cimbál, protože tam je to dost složitý, rozumíš... Tak se to potom musel rychle doučit. A potom tam byl nejlepší cimbalista. V roce 1955-56 přišel sem do Brna.

Takže u vás vlastně přímá, několika generační, cimbálová rodinná tradice nebyla?

Ne. To vzniklo jakoby náhodou. Když byl otec malý a cvičil na cimbál, tak mu děda zavázal oči šátkem a tak musel hrát. Měl deset, jedenáct roků, a už znal party nástrojů celé hriskovské kapely. Však můj děda, starý Hrisko, měl kapelu už v roce 1898. Byla to hrdá cigánská kape-

la z Očovej. No a vyšla taková knížka, takový sborník o obci Očová a tam je ta stará Hriskova kapela zmíněná, píšou tam: „Hrdá cigánská kapela Hriskova sa datuje už od roku 1898.“

Kdo v té kapele hrával, byli tam i členové mimo rod Hriskovců?

No určitě... Byl tam třeba takzvaný Kocúr Peter, vynikající violista. Jo, a potom tam byl ještě jeden lepší, ten byl zase ze Zvolenské Slatiny, ten si vlastně vzal moji tetu, otcovu sestru. Anička se jmenovala, krasavica byla, rozumíš... No a ona řekla: „Keď nebudeš učiť mojho bračeka, tak ťa nahám!“ A on ho učil, když měl můj otec pět let. Jmenoval se Gerčešňo. Gerčešňo, no, a byl taky vynikajícím violistou. Hrál stylem, jak hrajou dneska Maďaři. Když měl tata deset, tak mu jeho otec objednal nějakého maďarského učitele, vynikajícího cimbalistu. No, dva měsíce učil otce a potom už nic. A otec byl vynikající na cimbál, to je škoda mluvit... Škoda, že se nezachovaly dobré snímky, kdybych Ti pustil, Tomáši, jak my jsme hráli v triu, bratr Jan, já, a otec. To jako by nás najednou bylo deset, tak jsme hráli.

| Ivan Hrisko, Brno 2006, foto: MRK, H. Sadilková |

Na jakých akcích Hriskovci vystupovali a jak si to pamatuješ přímo ty?

Hrávali jsme svatby, pohřby, křtiny, tak jak to bylo a je běžný. Já ti ale něco řeknu...ti gazdové, sedláci oni si rodu Hriskovců velice považovali, oni nás brali jako svoje. Bez hriskovské kapely se nic v Očové neobešlo. Jo, ona byla rozrostlá, až dvanáctičlenná. A když byly svatby dvě, v jeden den, tak se rozdělili, jedna půlka šla hrát tam a druhá půlka zase jinde. A hráli jsme hlavně písničky slovenský, ty, který tam byly, středoslovenský, maďarský a taky taneční muziku, která byla populární ve 30. a 40. letech minulého století.

Romano džaniben – jevend 2007
Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky.

Toto číslo je výstupem z výzkumného záměru č. MSM 0021620825
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Toto číslo časopisu vyšlo za finanční podpory České rady pro oběti nacismu

Projekt je financován za finanční podpory Nadace Arbor Vitae

Projekt byl podpořen z prostředků Nadačního fondu obětem holocaustu.

Vydává Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktor: Peter Wagner
Výkonné redaktorky: Lada Viková, Helena Sadílková a Adéla Gálová
Technická redaktorka: Eva Zdařilová
Recenzovali: doc. PhDr. Jiří Nekvapil, CSc.
a Ass. Prof. Mag. Dr. Dieter Halwachs
Sazba: Petr Teichman
Tisk: PBtisk, Příbram

Produkcí zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Plavecká 14, 128 00 Praha 2
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz

Náklad: 600 ks
Doporučená cena: 160 Kč
Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků
nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.